

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Sotsiaalmajanduse välismõõde“**(ettevalmistav arvamus)**

(2017/C 345/09)

Raportöör: **Miguel Ángel CABRA DE LUNA**

Täiskogu otsus	22.9.2016
Õiguslik alus	kodukorra artikli 29 lõige 2 – omaalgatuslik arvamus
Vastutav seksioon	REX
Vastuvõtmine seksioonis	8.6.2017
Vastuvõtmine täiskogus	5.7.2017
Täiskogu istungjärk nr	527
Hääletuse tulemus	129/1/4
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Sotsiaalmajandus on oluline tegur, mis aitab saavutada eesmärges kõigis välismõõtmega Euroopa poliitikavaldkondades: välis- ja julgeolekupoliitika, kaubandus-, naabrus-, kliimamuutuste, arengukoostöö ja kestliku arengu poliitika. Ent asjakohase reguleeriva keskkonna puudumine nii Euroopa kui ka riigi tasandil takistab kõnealuse sektori täieliku potentsiaali väljaarendamist ja selle mõju maksimeerimist.

1.2. Omalt poolt võib partnerluse rahastamisvahend⁽¹⁾ koostöök kolmandate riikidega, mis on mõeldud arenenud riikidele ja arenguriikidele, pakkuda ELi sotsiaalmajanduse jaoks võimalust selle rahvusvahelistumiste protsessis, ergutades konkurentsivõimet, innovatsiooni ja teadustegevust.

1.3. ELil on oluline roll võitluses vaesuse kaotamiseks ning majandusliku ja sotsiaalse arengu edendamisel kogu maailmas ning see kajastub ELi 2015. aasta järgses arengukavas ja Ühinenud Rahavaste organisatsiooni (ÜRO) kestliku arengu tegevuskava 2030 heakskiitmisel.

1.4. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee väljendab heameelt selle üle, et nõukogu peab 2015. aasta järgses arengukavas sotsiaalmajandust oluliseks töökohtade loomise ja säästva arengu jaoks, millega avanevad uued võimalused sotsiaalmajanduse välismõõtmeks (2015. aasta järgse arengukava punkt 43), ent kahetseb, et komisjon ei ole lisanud sotsiaalmajandust oma uude arenguküsimuste konsensusse ettepanekusse.

1.5. Erinevates ELi mittekuuluvates riikides täheldatavate ettevõtlusalaste edulugude põhjal võib kinnitada, et sotsiaalmajandus oma mitmesugustes ettevõtlusvormides tõuseb Aafrika, Ameerika ja Aasia ulatuslikes piirkondades esile igapäevaelus ja tööalases tegevuses ning aitab olulisel määral kaasa miljonite inimeste elu- ja töötingimuste parandamisele.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2014. aasta määrus (EL) nr 234/2014.

1.6. Nimetatud piirkondades esinevate sotsiaalmajanduse eri ettevõtlusvormide hulgas on juhtpositsioonil mh ühistud ja vastastikused ühingud, mis on väga arvukad ja aktiivsed sellistes valdkondades nagu põllumajanduslik tootmine, rahastamine ja mikrorahastamine, puhta veega varustamine, eluase, puudega inimeste kaasamine tööturule, mitteametliku töö osakaalu vähendamine sotsiaalmajanduse ühissetevõtluse algatuste kaudu, noorte kaasamine tööturule ja naiste võimestamine, millel on ühistute ja vastastikuste ühingu tegevuses üha suurem tähtsus.

1.7. Lisaks ühistutele, vastastikuse abi ühingutele ja muudele sarnastele partnerluspõhiste sotsiaalsetele ettevõtetele on keskse tähtsusega mittetulundusühendused ehk vabaühendustena tuntud ühendused ja sihtasutused, mis kõik moodustavad sotsiaalmajanduse lahutamatu osa kolmanda sektori sotsiaaltegevuse valdkonnas ja osutavad sotsiaalabi-, tervishoiu-, haridus- ja muid teenuseid ning sealhulgas edendavad sotsiaalse ettevõtluse algatusi kohalike elanike hulgas.

1.8. Komisjon on tunnistanud olulist rolli, mida sotsiaalsed ettevõtted võivad täita ringmajanduse arendamisel, millesse nad saavad anda tähtsa panuse⁽²⁾. Euroopas on selles valdkonnas palju heade tavade näiteid, kus sotsiaalsed ettevõtted saavad täita olulist rolli ELi välisinvesteeringute kava raames ette nähtud investeeringutes taastuvenergiasse Aafrikas. Sotsiaalsed ettevõtted annavad märkimisväärse panuse jätkusuutliku majanduskasvu suurenemisse, vähendades selle negatiivset keskkonnamõju.

1.9. Välja arvatud eetilise pangandus, ei toimi traditsioonilised rahastamisvahendid sotsiaalsete ettevõtete puhul, kes vajavad spetsiaalselt kohandatud vahendeid. Seetõttu peab komitee kahetsusväärseks, et vaatamata sotsiaalsete ettevõtete ja organisatsioonide vaieldamatule tähtsusele kestliku arengu eesmärkide saavutamisel ja nende sotsiaalmajanduslikule olulisusele, ei käsitata neid süstemaatilisel viisil konkreetsetel tunnustatud osalejana programmides, mille eesmärk on hoogustada ettevõtluse rahvusvahelistumist ja välist edendamist, ega ELi arengukoostöö programmides. Samuti ei ole ei Euroopa välisinvesteeringute kavas ega Euroopa Kestliku Arengu Fondis ette nähtud eraldi eelarverida sotsiaalsete ettevõtete jaoks.

1.10. Näiteks mõjutab Cotonou partnerluslepingu uuendamine enam kui sadat Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riiki, mille elanikkonna suurus kokku on 1 500 miljonit inimest. Cotonou partnerluslepingu uuendamine toimub 2020. aastal ja läbirääkimised peavad algama hiljemalt 2018. aasta augustis. On üllatav, et nimetatud teatises, mis põhineb ÜRO kestliku arengu tegevuskaval 2030 ja Euroopa Liidu üldisel välis- ja julgeolekupoliitika strateegial, ei märgita partnerluse valitsusväliste osalejate hulgas sotsiaalmajandust, mida hõlmab üldine jaotus „kodanikuühiskond, majandus- ja sotsiaalpartnerid ning erasektor“ (teatise punkt 4.3.3).

Eeltoodust tuleneb alljärgnev.

1.11. Kaubanduspoliitika on ELi välistegevuse üks alustala. Organiseeritud kodanikuühiskond on kaasatud ELi mitmesugustesse lepingutesse teiste riikide või maailma piirkondadega (kaubandus-, partnerlus- ja majanduspartnerluslepingud) ühiste nõuandekomiteede ja sisenõuanderühmade kaudu, mis luuakse kõnealuste lepingutega. Komitee soovib, et mitmete asjaomaste lepingutega juba hõlmatud sotsiaalmajandus oleks kaasatud üldiselt ja moodustaks kõigi nende alalise osa.

1.12. Nii Euroopa Kestliku Arengu Fond kui ka Euroopa Investeeringuspank peavad tegema koostööd sotsiaalsete ettevõtete jaoks spetsiaalse finantsökosüsteemi loomisel, nagu nõutakse komitee arvamuses⁽³⁾. Lisaks tuleb välisinvesteeringute kava tehnilise abi ja arengukoostöö programmides näha ette digitaalsete koostööplatvormide edendamine. Digitaalmajandus avab sotsiaalsete ettevõtete jaoks uued tegevus- ja arenguvõimalused. Jagamismajandus võimaldab luua mittetulunduslikke platvorme (platvormipõhine koostöö) ja viia ellu sotsiaalmajanduse välismõõtmise seisukohast suurt huvi pakkuvaid tegevusi, nagu ühistootmine, ühisrahastamine (või vastastikune laenuandmine), koostööl põhinev juhtimine või koostööpõhine õpe. Viimatinimetatu puhul võib koostööplatvormide kaudu toimuv õpe olla oluline sotsiaalsete ettevõtjate kohapease koolituse jaoks naaberriikides ja lõunapoolsetes riikides, tugevdades asjaomastes riikides olulist inimkapitali.

⁽²⁾ COM(2015) 614 final, 2. detsember 2015.

⁽³⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ettevalmistav aramus teemal „Finantsökosüsteemi loomine sotsiaalsete ettevõtete jaoks“ (ELT C 13, 15.1.2016, lk 152).

1.13. Komitee toetab sotsiaalse ettevõtluse eksperdirühma (GECES) soovitus tugevdada sotsiaalsete ettevõtete rolli ELi välispoliitikas. Sellega seoses peavad komisjon ja Euroopa välisteenistus kooskõlastama oma poliitika ja algatused järgmistel eesmärkidel:

— tagada koos asjaomaste valitsuste ja sotsiaalmajanduse tugiorganisatsioonidega otsene ja kaudne rahastamine kolmandate riikide sotsiaalsetele ettevõtetele;

— luua konkreetne koostöö teiste partneritega kogu maailmas ning innovatsiooni- ja investeerimisfondidega, et suurendada asjaomaste programmide mõju.

1.14. Komisjon ja sotsiaalmajandus peavad hõlbustama G20 ja G7 osalemist konkreetsete sotsiaalmajanduse toetamise meetmete edendamisel (nagu toodi välja G20 kaasava ettevõtluse raamistikus), mis kajastavad nende organisatsioonide väärtuste, põhimõtete ja olemasolu põhjuste erinevust (Euroopa Komisjoni sotsiaalse ettevõtluse eksperdirühma soovitus nr 12).

1.15. Majandusdiplomaatia abil tuleb edendada sotsiaalmajanduse rolli rahvusvahelistes foorumites (UNTFSSSE, ILSSE, G20, G7, ILO jne) ja koostööd rahvusvaheliste finantsorganisatsioonidega.

1.16. EL peab tagama, et kaubanduslepingute läbirääkimistes ei diskrimineerita sotsiaalseid ettevõtteid võrreldes teiste ettevõtetega, kaotades mittetariifsed tõkked, mis tegelikult diskrimineerimist põhjustavad.

1.17. Nii Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahend kui ka muud rahastamisvahendid peavad andma süstemaatilisel viisil panuse sotsiaalmajanduse edendamisse nii kandidaatriikidega peetavates ühinemisläbirääkimistes ELi liikmesuse saamiseks, kui ka läbirääkimistes teiste naaberriikidega, kes saavad kasu sooduslepingutest.

1.18. Komisjon peab tugevdama oma juhtivat rolli rahvusvahelises koostöös ja sotsiaalsete ettevõtete hoogustamisel ja tunnustamisel olulise erasektori osalejana kestliku arengu eesmärkide saavutamisel ja osana ELi välispoliitilises tegevuskavas. Selleks tuleb koordineerida komisjoni eri talituste ja Euroopa välisteenistuse tegevust ning luua arengukoostöö valdkonnas programmid ühistevõimeks teiste rahvusvaheliste finantseerimisasutustega, nagu Maailmapank, Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD), Aafrika Arengupank, Aasia Arengupank ning muud avalik-õiguslikud ja eraõiguslikud asutused, kes soovivad teha mitmepoolseid investeringuid, sealhulgas kohalikke, luues stiimuleid asjaomaste rahastamisvõimaluste toimimiseks. Sotsiaalsetest ettevõtetest peab kiireloomulisel, tulemuslikul ja kõikehõlmaval viisil saama osa ELi nn majandusdiplomaatiast. Komisjon peab sotsiaalmajanduse valdkonnas tugevdama koostöösidemeid rahvusvaheliste organisatsioonidega (ÜRO, ILO, OECD jne).

1.19. Komisjon peab kaasama sotsiaalmajanduse sektori selgelt kui ELi ettevõtlusosaleja algatusesse, mille eesmärk on juurdepääs kolmandate riikide turgudele, kõigisse arengukoostöö programmidesse ja 2015. aasta järgse arengukava rakendamisse, luues ühistute ja muude sarnaste sotsiaalsete ettevõtete jaoks kindlaks konkreetsed näitajad ja eesmärgid. Eelkõige on oluline, et komisjon ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja lisaksid järgmisse Cotonou partnerluslepingusse selgesõnaliselt ühe valitsusvälise osalejana sotsiaalmajanduse ning näeksid välisinvesteeringute kavas ja Euroopa Kestliku Arengu Fondis ette eraldi eelarveread sotsiaalsete ettevõtete jaoks.

1.20. Selleks et anda panus kestliku arengu eesmärkide järelevalvesse ja läbivaatamisse, peaks see protsess hõlmama korrapärast aruannet partnerluspoliitika kohta riikide ja muude avaliku sektori asutuste ning sotsiaalmajanduse vahel, sh ühistud, mis on kestliku arengu eesmärkide saavutamisel väga olulised. Samuti tuleks riike ergutada esitama andmeid ja statistikat.

1.21. Komisjon peab hõlbustama sotsiaalmajanduse kaasamist *struktureeritud dialoogi*, mida ta edendab Euroopa ja Aafrika erasektori vahel Aafrika jätkusuutlike ettevõtete platvormi raames.

1.22. Komisjon peab ergutama eelistingimustel toetust ringmajanduse sotsiaalsetele ettevõtetele, kes on olnud Euroopas silmapaistvalt edukad ja kes võivad olla olulised osalised jätkusuutliku majanduskasvu saavutamisel väljaspool Euroopat asuvates riikides, luues kohalikul tasandil arvukalt töökohti noortele ja naistele

1.23. Komisjon ja liikmesriigid peavad oma välise ettevõtlusega seotud tegevuse ja arengukoostöö puhul edendama Euroopa ja liikmesriikide ning ka partnerriikide sotsiaalmajandust esindavate üksuste, samuti põhja-lõuna ja lõuna-lõuna riike hõlmavate rahvusvaheliste sotsiaalmajanduse organisatsioonidega osalemist ja nendega konsulteerimist ja kooskõlastamist. Komitee kordab oma üleskutset⁽⁴⁾ luua *Euroopa kodanikuühiskonna säästva arengu foorum* tegevuskava 2030 rakendamise edendamiseks ja järelevalveks ning mille võtmeosalised peaksid olema nõukogu, komisjon, parlament, Euroopa sotsiaalmajandust esindavad üksused ja ülejäänud kodanikuühiskond.

1.24. Komisjoni tehnilise abi ja arenguprogrammides tuleb ette näha sotsiaalmajandust esindavate võrgustike ja organisatsioonide kui naaberriikides ja arengumaades investeerimis- ja koostööprogrammide elluviimiseks strateegiliselt tähtsate vahendajate ja osalejate kaasamine ning toetada valitsusi, et nad edendaksid sotsiaalseid ettevõtteid soosivat institutsioonilist keskkonda. Vahemere lõunapiirkond ja Balkani riigid on vältimatu prioriteet.

1.25. Komisjon ja Euroopa välisteenistus peavad kolmandates riikides edendama sotsiaalsete ettevõtete eri klasside kindlaksmääramist ning sellise asjakohase õigusraamistiku kehtestamist, mis võimaldab nähtavale tuua kõik sotsiaalsed ettevõtted. Võttes arvesse, et tegemist on keskpika või pikaajalise keeruka protsessiga, tuleb rõhk asetada ühistutele ja vastastikustele ühingutele, mis on levinud kogu maailmas ning millele on iseloomulikud kindlaksmääratud õiguslikud tingimused, suur osakaal kõigis tegevusvaldkondades ning väärtus- ja juhtimissüsteem, mis on kogu sotsiaalmajanduse alus ja võimaldab neid määratleda selle tugisambana.

1.26. Käesolevas arvamuses esitatud eesmärkide saavutamiseks kutsub komitee Euroopa Komisjoni üles tegutsema kiiresti, et täita oma kohustus suurendada talitustevahelist teadlikkust sotsiaalmajanduse valdkonnast, kasutades selleks asjaomastele direktoraatidele ja kolmandates riikides asuvatele Euroopa Liidu esindustele mõeldud sisest teavitustegevust.

2. Sissejuhatus

2.1. Euroopa Liidu üldise välis- ja julgeolekupoliitika strateegia kaks peamist prioriteeti on ELi julgeolek ning investeerimine nende riikide ja ühiskondade vastupanuvõimesse, mis asuvad Ida-Euroopas ja lõunas kuni Kesk-Aafrikani. Asjaomaste prioriteetide ja Euroopa naabruspoliitika elluviimisel võib sotsiaalmajandusel olla oluline roll kaasava arengu protsesside ja jätkusuutliku majanduskasvu edendamisel.

2.2. Ida- ja Lõuna-Euroopa riike käsitlev Euroopa naabruspoliitika ja selle rahastamisvahend ehk Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahend on määrava tähtsusega, et edendada suhteid 16 riigiga (kuus Ida-Euroopa riiki ja kümme Vahemere lõunakaldal asuvat riiki), kelle suhtes seda kohaldatakse ja kelle arenguks eraldab EL ajavahemikus 2014–2020 vähemalt 15 400 miljonit eurot.

2.3. Välisinvesteeringute kavaga edendatakse Euroopa Kestliku Arengu Fondi kaudu Aafrikas ja ELi naaberriikides ajavahemikus 2016–2020 investeeringuid 44 000 kuni 88 000 miljoni euro ulatuses, mille puhul peetakse investeerimisprojektide kõlblikeks vastaspoolteks avaliku sektori asutusi ja erasektori investoreid.

2.4. Uue strateegia „Euroopa 2020“, mille eesmärk on saavutada konkurentsivõimelisem ja keskkonnasäästlikum liit, üks alustala on rahvusvaheline kaubandus. ELi edendatavad vabakaubandus- ja investeerimislepingud võivad aidata hoogustada ELi majanduskasvu, kui eeldatakse, et 90 % tulevasest ülemaailmsest majanduskasvust saavutatakse väljaspool Euroopat. EL peaks tagama, et kaubanduslepingute läbirääkimistes ei diskrimineerita sotsiaalseid ettevõtteid võrreldes teiste ettevõtetega, kaotades mittetariifsed tõkked, mis tegelikult kõnealust diskrimineerimist põhjustavad. Euroopa sotsiaalmajandus peab kõnealuseid lepinguid ära kasutama, et soodustada oma ettevõtete rahvusvahelistumist, nii ELi ida- ja lõunapoolsete naaberriikide kui ka muu maailma ulatuses.

⁽⁴⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee omaalgatuslik arvamus teemal „Tegevuskava aastani 2030 – ülemaailmsele säästvale arengule pühendunud Euroopa Liit“ (ELT C 34, 2.2.2017, lk 58), punkt 1.4.

2.5. ELil on oluline roll võitluses vaesuse kaotamise nimel ning majandusliku ja sotsiaalse arengu edendamisel kogu maailmas. ELi ja liikmesriikide antav ametlik arenguabi ulatus 2015. aastal 68 000 miljoni euronit,⁽⁵⁾ mis on rohkem kui 50 % muude ülemaailmsete rahastajatega võrreldes.

2.6. Nõukogu kiitis oma 26. mai 2015. aasta istungil heaks ELi seisukoha 2015. aasta järgse arengukava kohta (*Uus vaesuse kaotamise ja säästva arengu ülemaailmne partnerlus pärast 2015. aastat*). EL kaitses kõnealust 2015. aasta järgse arengukava 2015. aasta septembris toimunud ÜRO Peaassamblee istungjärgul, kus kiideti heaks kestliku arengu tegevuskava 2030. Nõukogu rõhutab asjaomases 2015. aasta järgses arengukavas „mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate ja **sotsiaalmajandusettevõtete** olulisust töökohtade loomise ja säästva arengu jaoks“ (punkt 43).

3. Sotsiaalsed ettevõtted ja organisatsioonid

3.1. Sotsiaalsed ettevõtted ja organisatsioonid hõlmavad mitmesuguseid sidusrühmi, kellele on aga ühine põhiolemus ning nende toimimispõhimõtetest ja -väärtustest tulenevalt on tegemist vabade ja vabatahtlike üksustega, mille juhtimissüsteem on demokraatlik ja kaasav ning mille on loonud kodanikuühiskond, pidades silmas esmast eesmärki vastata üksikisikute ja neid hõlmavate ühiskonnarühmade vajadustele ja neid solidaarselt täita, mitte tagada kapitali investoritele tulu⁽⁶⁾. Näiteks võib välja tuua, et UNESCO tunnistas Saksamaa ühistud inimkonna vaimseks pärandiks.

3.2. Nii ELi institutsioonid kui ka nende enda esindajad ja teaduskirjandus on sotsiaalmajanduse osalejad selgelt määratlenud ja piiritlenud. Esile tõstetakse Euroopa Parlamendi 25. jaanuari 2009. aasta resolutsiooni sotsiaalmajanduse kohta (2008/2250(INI)); juhenddokumenti *Manual for drawing up the Satellite Accounts of Companies in the Social Economy: Co-operatives and Mutual Societies* Euroopa Komisjoni tellimusel (2006); komitee arvamusi⁽⁷⁾ ja komitee aruannet „*The Social Economy in the European Union*“⁽⁸⁾. Kõigil neil on ühtne käsitlus sotsiaalmajanduse sektorist, kuhu kuuluvad mitmesugused ettevõtted ja üksused, „milles üksikisik on seatud kapitalist ülemaks ning mis hõlmavad selliseid organisatsioonilisi vorme nagu ühistud, vastastikused ühingud, sihtasutused ja ühendused, aga ka uusi sotsiaalsete ettevõtete vorme“ (Euroopa Liidu Nõukogu 7. detsembri 2015. aasta järeldused teemal „Sotsiaalmajanduse kui Euroopa majandusliku ja sotsiaalse arengu olulise teguri edendamine“)⁽⁹⁾.

4. Sotsiaalmajandus, Euroopa naabruspoliitika ning üldine välis- ja julgeolekupoliitika strateegia

4.1. Sotsiaalmajandus võib täita väga olulist rolli ELi välistegevuses. Sotsiaalmajandus kujutab endast edulugu mitte üksnes Euroopas, vaid ka paljudes lõunapoolsetes naaberriikides ja ulatuslikes Aafrika piirkondades. Sellele osutati Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni 20. juuni 2002. aasta soovitus 193 ühistute edendamise kohta, pidades neid majandusliku ja sotsiaalse arengu üheks alustalaks, kusjuures nad soodustavad oma väärtuste ja juhtimissüsteemiga kõigi elanike täielikumat kaasamist kõnealusesse arengusse, suurendades stabiilsust, usaldust ja sotsiaalset ühtekuuluvust.

4.2. Komisjon ja nõukogu on korduvalt rõhutanud, kui olulised on ühistud ja sotsiaalmajandus ELi välistegevuse seisukohast. Komisjoni 12. septembri 2012. aasta teatises „Demokraatia ja säästva arengu juured: Euroopa koostöö kodanikuühiskonnaga välisuhete valdkonnas“ toonitatakse ühistute kui kodanikuühiskonna olulise osaleja rolli, kuna nad „tegutsevad eriti aktiivselt ettevõtluse edendamise ja töökohtade loomise nimel, mobiliseerides kohalikke kogukondi [...]“. Nõukogu peab omakorda 2015. aasta järgses arengukavas sotsiaalmajandust oluliseks töökohtade loomise ja kestliku arengu jaoks (2015. aasta järgse arengukava punkt 43).

4.3. Euroopa Liidu üldise välis- ja julgeolekupoliitika strateegia kaks peamist prioriteeti on ELi julgeolek ning investeerimine nende riikide ja ühiskondade vastupanuvõimesse, mis asuvad Ida-Euroopas ja lõunas kuni Kesk-Aafrikani.

⁽⁵⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee omaalgatuslik arvamus teemal „Tegevuskava aastani 2030 – ülemaailmsele säästvale arengule pühendunud Euroopa Liit“ (ELT C 34, 2.2.2017, lk 58).

⁽⁶⁾ Põhimõtted ja väärtused, mis tuginevad Rahvusvaheline Ühistute Liidu sõnastatud ühistulise tegevuse põhimõtetele (Manchester, 1995).

⁽⁷⁾ Nende hulgas komitee omaalgatuslik arvamus teemal „Ettevõtluse vormide mitmekesisus“ (ELT C 318, 23.12.2009, lk 22).

⁽⁸⁾ Monzóni-Chavesi aruanne, CIRIEC 2012.

⁽⁹⁾ Töödokument „Social and Solidarity Economy: Our common road towards Decent Work“, 2011.

4.4. Euroopa naabruspoliitika on määrava tähtsusega, et viia ellu Euroopa Liidu üldises välis- ja julgeolekupoliitika strateegias kehtestatud prioriteedid. Asjaomase strateegia kohaselt on välistegevuse üks prioriteet *investeeringud nende riikide ja ühiskondade vastupanuvõimesse*, mis asuvad Ida-Euroopas ja lõunas kuni Kesk-Aafrikani, nii Euroopa naabruspoliitika riikide kui ka muude riikide puhul.

4.5. Euroopa naabruses vastupanuvõimeliste riikide kindlustamiseks, mille puhul on tegemist ELi välistegevuse prioriteediga, on vaja tugevaid, ühtekuuluvaid ja vastupanuvõimelisi ühiskondi. Sotsiaalmajandus, mis tugineb ettevõtetele, mille on loonud inimesed ja mis on loodud inimeste jaoks, on kodanikuühiskonna elav väljendus. Sotsiaalsed ettevõtted ja organisatsioonid on ühissettegevuse kodanikuühiskonna tulemus ning nende puhul on majanduslikud ja sotsiaalsed eesmärgid ühendatud ühises projektis, mille raames inimesed ise vastutavad oma tuleviku eest ja täidavad selles juhtrolli ning mis võimaldab neil parandada oma elutingimusi ja hoida elus tulevikulootusi. See on parim tagatis, mille abil kindlustada vastupanuvõimelised riigid Ida-Euroopas ja lõunas, nii Euroopa naabruspoliitika riigid kui ka muud riigid, nagu märgitakse Euroopa Liidu üldises välis- ja julgeolekupoliitika strateegias. Ühtlasi on see parim garantii, mille abil tagada jätkusuutlikkus ja kindlustada pikaajaline edu ELi välistegevuse viiest peamisest prioriteedist esimese puhul – *Euroopa ühisruumi julgeolek* – ning vältida nii radikaliseerumist.

4.6. Lõpuks võib sotsiaalmajanduse välismõõde olla väga kasulik tagatud õigustega töökohtade loomisel riikides, kus varimajanduse osakaal on suur, või riikides, kus toimub üleminek ühelt majandusmudelilt teisele. See võib olla kasulik ka ettevõtete sulgemise ärahoidmiseks nii, et töötajad võtavad asjaomaste ettevõtete toimimise enda kanda ühistule vastavas õiguslikus ja organisatsioonilises vormis.

5. Sotsiaalmajandus ning ELi kaubandus- ja investeerimispoliitika

5.1. Kaubanduspoliitika on ELi välistegevuse üks alustala. Organiseeritud kodanikuühiskond on kaasatud ELi mitmesugustesse lepingutesse maailma teiste riikide või piirkondadega (kaubandus-, partnerlus- ja majanduspartnerluslepingud) ühiste nõuandekomiteede ja sisenõuanderühmade kaudu, mis luuakse kõnealuste lepingutega. Komitee soovib, et sotsiaalmajandus, mis juba osaleb paljudes neis lepingutes, muutuks üldiseks ja oleks kõigi nende püsiosa, ning leiab, et see võimaldaks asjaomaste lepingute kestliku arengu peatükkide raames kasutada ära sotsiaalmajanduse kogemust sotsiaalmajandusele iseloomulike väärtuste ja omadustega ettevõtete loomisel. Ühtlasi soovib komitee kaasata sotsiaalmajanduse organisatsioonid korrapäraselt kõnealuste peatükkidega ette nähtud kodanikuühiskonna sisenõuanderühmade koosseisu ning komisjoni edendatavatesse äridelegatsioonidesse, mis käivad kolmandates riikides.

5.2. Sotsiaalmajanduse kaasamine ühistesse nõuandekomiteedesse ja sisenõuanderühmadesse võib aidata parandada sotsiaalmajanduse valdkonnas teadlikkust, sidemeid ja koostööd eri piirkondade vahel. See toimub juba näiteks ELi sotsiaalmajanduse ning vastavate vastaspooltega Ladina-Ameerikas ja Vahemere lõunakaldal.

5.3. Ajavahemikus 2014–2016 eraldati Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendi kaudu 15 400 miljonit eurot Euroopa naabruspoliitika eesmärkide saavutamiseks. Välisinvesteeringute kava,⁽¹⁰⁾ mis pakub üldise raamistiku investeeringute suurendamiseks Aafrikas ja ELi naaberriikides, võib olla asjakohane vahend sotsiaalmajanduse edendamiseks neis geograafilistes piirkondades.

5.4. 2017. aasta novembris toimub Aafrika ja ELi viies tippkohtumine, kus kujundatakse ümber Aafrika ja ELi partnerlus ja süvendatakse seda⁽¹¹⁾. Komisjon peab hõlbustama sotsiaalmajanduse kaasamist struktureeritud dialoogi, mida ta edendab Euroopa ja Aafrika erasektori vahel Aafrika jätkusuutlike ettevõtete platvormi raames.

5.5. Komisjon on tunnistanud olulist rolli, mida sotsiaalsed ettevõtted ja organisatsioonid võivad täita ringmajanduse arendamisel, millesse nad saavad anda tähtsa panuse⁽¹²⁾. Euroopas on selles valdkonnas palju heade tavade näiteid, eeskätt taastuenergia vallas.

5.6. Tänu oma omadustele ja väärtustele saavad sotsiaalsed ettevõtted ja organisatsioonid täita olulist rolli välisinvesteeringute kava raames ette nähtud investeeringutes taastuenergiasse Aafrikas tulenevalt konkurentsieelistest, mis saavutatakse ressursside, tooraine ja kohalike sidemete parema juhtimisega. See võimaldab luua kohalikul tasandil uusi töökohti, eeskätt noortele ja naistele. Eelistingimustel toetus ringmajanduse sotsiaalsetele ettevõtetele ja organisatsioonidele

⁽¹⁰⁾ Komisjoni 14. septembri 2016. aasta teatis (COM(2016) 581 final).

⁽¹¹⁾ JOIN(2017) 17 final, 4. mai 2017 („Aafrika ja ELi partnerluse uus hoog“).

⁽¹²⁾ COM(2015) 614 final, 2. detsember 2015.

hõlbustab säästvat majanduskasvu, vähendades selle negatiivset keskkonnamõju ressursside parema majandamise ning kaevandamise ja reostuse vähendamise abil.

5.7. Partnerluse rahastamisvahend⁽¹³⁾ koostöökaks kolmandate riikidega, mis on mõeldud arenenud riikidele ja arenguriikidele, võib pakkuda ELi sotsiaalmajanduse jaoks võimalust selle rahvusvahelistumiste protsessis, ergutades konkurentsivõimet, innovatsiooni ja teadustegevust.

5.8. Nagu on juba korduvalt märgitud, ei ole finantsturu loogika kavandatud toetama sotsiaalsete ettevõtete ja organisatsioonide arengut. Traditsioonilised rahastamisvahendid ei toimi sotsiaalsete ettevõtete ja organisatsioonide puhul, kes vajavad spetsiaalselt kohandatud vahendeid. Seetõttu saavad sotsiaalsed ettevõtted ja organisatsioonid kasutada tegelikku potentsiaali ainult juhul, kui rahastamisele juurdepääs ühendatakse vajaduste järgi kohandatud ja täielikult integreeritud finantsökosüsteemiga⁽¹⁴⁾.

5.9. Komisjoni sotsiaalse ettevõtluse eksperdirühm on samuti juhtinud tähelepanu vajadusele, et komisjon tagaks koos valitsuste ning tugiorganisatsioonide ja sotsiaalse rahastamise organisatsioonidega sihtotstarbelise otsese ja kaudse rahastamise kolmandate riikide sotsiaalmajandusorganisatsioonidele, sealhulgas sotsiaalsetele ettevõtetele (sotsiaalse ettevõtluse eksperdirühma aruande „Sotsiaalsed ettevõtted ja sotsiaalmajandus – tulevikuväljavaated“ 13. soovitus).

5.10. Sellega seoses peavad nii Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahend kui ka muud rahastamisvahendid andma süstemaatilisel viisil panuse sotsiaalmajanduse edendamisse nii kandidaatriikidega peetavates ühinemisläbirääkimistes kui ka läbirääkimistes teiste naaberriikidega, kes saavad kasu sooduslepingutest.

5.11. Hiljuti on komisjon käivitanud mõned välisalgatused, näiteks ülemaailmse ühistusektori edendamiseks sõlmitud Euroopa Komisjoni ja Rahvusvahelise Ühistute Liidu vahelise partnerluse raamleping, et viia ajavahemikus 2016–2020 ellu programm, mida toetatakse 8 miljoni euroga. Siiski ei kaasata Euroopa naabruspoliitika ega üldise välis- ja julgeolekupoliitika strateegia raames sotsiaalseid ettevõtteid ja organisatsioone selgelt ELi välispoliitikasse ja -programmi-desse kui ettevõtluses osalejaid, samuti ei ole välisinvesteeringute kava ja Euroopa Kestliku Arengu Fondi suuremahuliste eraldiste hulgas ette nähtud eraldi eelarverida sotsiaalsete ettevõtete ja organisatsioonide jaoks, ka ei käsitleta meetmeid Euroopa ettevõtete rahvusvahelise mõõtme edendamiseks.

5.12. Komisjon ja sotsiaalmajandus peavad hõlbustama G20 ja G7 osalemist konkreetse kaasavat ettevõtlust ja kaasavaid sotsiaalseid ettevõtteid ja organisatsioone toetavate meetmete edendamisel (nagu toodi välja G-20 kaasava ettevõtluse raamistikus), mis kajastavad paremini nende organisatsioonide väärtuste, põhimõtete ja olemasolu põhjuste erinevust, nagu soovib Euroopa Komisjoni sotsiaalse ettevõtluse eksperdirühm (soovitus nr 12).

5.13. Majandusdiplomaatia abil tuleb edendada sotsiaalmajanduse rolli rahvusvahelistes foorumites (UNTFSSSE, ILSSE, G20, G7, ILO jne) ja koostööd rahvusvaheliste finantsorganisatsioonidega (näiteks Global Social Impact Investment Steering Group (GSG)), osaledes näiteks ILSSE korraldatavatel finantsalastel üritustel.

6. Sotsiaalmajanduse olulisus kestliku arengu eesmärkide saavutamisel

6.1. ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030 hõlmab 17 kestliku arengu eesmärki, mis tuginevad kolmele sambale – majanduslik, sotsiaalne ja keskkonnavaline. Sotsiaalmajandusel on oluline roll kõigi asjaomaste eesmärkide saavutamisel. Sotsiaalmajanduse osaliste mitmekesisus ja selle õiguslike vormide valdkonnaülesus muudavad keeruliseks sotsiaalmajanduse tegevuste kohta kokkuvõtlike andmete saamise, kuigi ühistute, vastastikuse abi ühingute ja muude sarnaste üksuste kohta kättesaadavad andmed võimaldavad kinnitada, et sotsiaalmajandus ja eelkõige ühistud on kestliku arengu tegevuskava 2030 kestliku arengu eesmärkide saavutamisel määrava tähtsusega.

6.2. Selleks et anda panus kestliku arengu eesmärkide järelvalvesse ja läbivaatamisse, peaks see protsess hõlmama korrapäraselt aruannet partnerluspoliitika kohta riikide ja muude avaliku sektori asutuste ning sotsiaalmajanduse vahel, sh ühistud, mis on kestliku arengu eesmärkide saavutamisel väga oluline vahend. Samuti tuleks riike ergutada esitama andmeid ja statistikat.

⁽¹³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2014. aasta määrus (EL) nr 234/2014.

⁽¹⁴⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ettevalmistav arvamus teemal „Finantsökosüsteemi loomine sotsiaalsete ettevõtete jaoks“ (ELT C 13, 15.1.2016, lk 152).

6.3. Vaesuse vähendamise ja kestliku arengu eesmärgi puhul on ühistutel keskne roll Aafrika, Aasia ja Ameerika ulatuslikes piirkondades. Eeskätt on olulised hoiu-laenuühistud ning tootmise, varustamise ja turustamisega tegelevad põllumajandusliku toidutööstuse ühistud (ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni poolt esile tõstetud). Sellistes riikides nagu Tansaania, Etioopia, Ghana, Rwanda või Sri Lanka on hoiu-laenuühistud vaeste inimeste jaoks väga olulised, et rahastada töövahendeid, käibekapitali või kestva kaup. Samuti on nende riikide ühistutel juhtroll naiste võimendamisel⁽¹⁵⁾. Aafrikas on arvestuste kohaselt 12 000 hoiu-laenuühistut, millel on kokku 15 miljonit kasutajat 23 riigis⁽¹⁶⁾.

6.4. Ühistud ja vastastikused ühingud on tervishoiu seisukohast väga olulised kogu maailmas, nii arenenud riikides kui ka tähtsava turumajandusega riikides. Tervishoiuühistud toetavad maailmas enam kui 100 miljonit perekonda⁽¹⁷⁾.

6.5. Ühistud aitavad otsustavalt kaasa kestliku arengu eesmärgi saavutamisele ka seoses juurdepääsuga puhtale veele ja kanalisatsioonile. Boliivias (Santa Cruz de la Sierra) asub maailma suurim joogiveetarne ühistu, mis varustab kvaliteetse puhta veega 1,2 miljonit inimest. Filipiinidel, Indias ja mitmes Aafrika riigis varustavad veetarneühistud puhta veega kümneid tuhandeid kodumajapidamisi. Mõnel juhul on ühistuliikmed puurinud kaevud ja moodustanud kohalikud rühmad nende hooldamiseks. Ameerika Ühendriikides on ligi 3 300 ühistut, mis tarnivad vett joogiks, tuletõrjeks ja niisutamiseks ning osutavad reovee kõrvaldamise teenuseid⁽¹⁸⁾.

6.6. Ühistute tegevus on väga tõhus korraliku eluaseme tagamise ja ebasanitaarsete linnaosade tingimuste parandamise valdkonnas. Indias on riiklik elamuühistute liit koos linnapiirkondade vaesuses elavate perekondadega loonud 92 000 elamuühistut, millel on kokku 6,5 miljonit liiget ja mis hõlmavad 2,5 miljonit elamut, millest enamik on mõeldud väikese sissetulekuga perekondadele. Keenias on riiklik elamuühistute liit edendanud ebasanitaarsete linnaosade tingimuste parandamise programmi, et tagada ühistutesse kuuluvatele naabritele juurdepääs korralikule eluasemele⁽¹⁹⁾.

6.7. Ühistud kujutavad endast kasulikku vahendit, et vähendada mitteametliku töö suurt osakaalu (50 % kogu tööhõivest maailmas), mis on alati seotud halbade elu- ja töötingimustega. Ühistutega seotud ühissettevõtluse algatustega kaasneb suur sotsiaalne väärtus, suurendades inimeste väärikustunnet ja parandades nende elutingimusi (inimväärne töö), ning need aitavad toime tulla mudeliga, mis põhjustab ebakindlust ja ebavõrdsust. Sotsiaalsetel ettevõtetel ja organisatsioonidel on oluline roll kõige haavatavamate rühmade, eelkõige naiste, noorte ja puudega inimeste võimendamisel, luues muu hulgas jätkusuutlikku majandustulu ja edendades edukat sotsiaalset innovatsiooni.

6.8. Lisaks ühistutele ja vastastikuse abi ühingutele tuleb esile tuua mittetulundusühenduste ehk vabatahtlike rolli, kuna kõik need moodustavad sotsiaalmajanduse lahutamatu osa kolmanda sektori sotsiaaltegevuse valdkonnas. Asjaomased üksused kaasavad olulisi ressursse, muu hulgas vabatahtlik tegevus, mis võimaldavad neil osutada sotsiaal-, tervishoiu-, haridus- ja muid teenuseid ning paljudel juhtudel edendada sotsiaalse ettevõtluse algatusi kohalike elanike hulgas.

6.9. Eelnevates punktides loetletud ettevõtluskogemused kinnitavad, et sotsiaalmajanduse ettevõtlusmudel tugineb väärtuste ja kaasava juhtimise süsteemil, mis muudab selle eriti asjakohaseks, et lahendada paljud sotsiaalsed probleemid, mida käsitlevad kestliku arengu eesmärgid. Ühtlasi tuletas Euroopa Parlament meelde, et „enamikku sotsiaalprobleeme tuleks proovida lahendada kohalikul tasandil, et võtta arvesse tegelikke probleeme ja olusid“⁽²⁰⁾. Esile tuleb tõsta sotsiaal- ja solidaarmajandust käsitleva ÜRO agentuuridevahelise töökonna (UNTFSSSE) tegevust sotsiaal- ja solidaarmajanduse edendamisel maailmas, samuti organisatsiooni Cooperatives Europe algatusi ning Rahvusvahelise Ühistute Liidu ja ELI projekti, milles käsitletakse rahvusvahelist arengut ühistute kaudu.

⁽¹⁵⁾ Rahvusvaheline Ühistute Liit ja Rahvusvaheline Tööorganisatsioon.

⁽¹⁶⁾ B. Fonteneau ja P. Develtere „*African Responses to the Crisis through the Social Economy*“.

⁽¹⁷⁾ Rahvusvaheline Ühistute Liit ja Rahvusvaheline Tööorganisatsioon.

⁽¹⁸⁾ Sama.

⁽¹⁹⁾ Sama.

⁽²⁰⁾ Euroopa Parlamendi raport sotsiaalmajanduse kohta (2008/2250(INI)).

6.10. Kuna nad on tugevalt seotud kohalike kogukondadega ja nende esmane eesmärk on vastata inimeste vajadustele, ei siirdu nad mujale, võideldes sel viisil maapiirkondade rahvaarvu vähenemisega ning aidates kaasa ebasoodsate tingimustega piirkondade ja linnade arengule ⁽²¹⁾. Komitee rõhutab sellega seoses tööd, mida on teinud ülemaailmne sotsiaalmajanduse foorum (GSEF), mille järgmine kohtumine peetakse ELis (2018. aastal Bilbaos).

6.11. Sel viisil teeb sotsiaalmajanduse ettevõtlusmudel järgmist:

- loob jõukust maa- ja mahajäänud piirkondades, rajades ja rakendades keskpikki ning pikaajalisi majanduslikult elujõulisi ja jätkusuutlikke ettevõtlusalgatusi;
- edendab ja toetab sotsiaalselt tõrjutud rühmade ja üldsuse ettevõtlus-, koolitus- ja ettevõtte juhtimise alaseid võimalusi, luues riiklikke konsultatsiooniplatvorme;
- loob rahastamisvahendeid laenu- või mikrolaenuühistute abil, et tagada juurdepääs rahastamisele;
- tagab haavatavate rühmade elutingimused, parandades juurdepääsu toidule ja sellistele põhilistele sotsiaalteenustele nagu tervishoid, haridus, eluase või puhas vesi;
- aitab kaasa mitteametliku töö osakaalu vähendamisele, edendades ühissetevõtluse algatusi, mille elluviimist ühistud suurepäraselt võimaldavad;
- annab märkimisväärse panuse jätkusuutliku majanduskasvu suurenemisse, vähendades selle negatiivset keskkonnamõju.

Brüssel, 5. juuli 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

⁽²¹⁾ COM(2004) 18 final, punkt 4.3 (ühistute edendamine Euroopas).